

Universitat
de les Illes Balears

Taller de sensibilització sobre la transsexualitat dirigit a alumnes de 4rt d'ESO

Margalida Frontera Florit

Memòria del Treball de Fi de Màster

Màster Universitari en Formació del Professorat
Especialitat/Itinerari de Biologia i Geologia
de la
UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2016/17

Data: 25 d'Abril 2017

Nom Tutor del Treball: Maria Elena Estrany Martorell

RESUM

Aquest treball sorgeix a partir d'una problemàtica present a dia d'avui a la nostra societat, aquesta fa referència a la discriminació que reben les persones que pertanyen al col·lectiu anomenat Lesbianes, Gais, Transsexuals, Bisexuals i Intersexuals (LGTBI), però concretament ens centrarem amb les persones Transsexuals. A partir d'aquí s'elaborarà una proposta educativa destinada a adolescents que estan cursant 4rt de l'ESO, els quals tenen una edat d' entre 15 i 16 anys. Està pensada perquè es pugui dur a terme a tots els Instituts d'Educació Secundària de les Illes Balears.

L'objectiu que es persegueix amb aquesta proposta és la sensibilització dels joves respecte als transsexuals, i per això s'ofereix als alumnes coneixements bàsics sobre el tema. A més, es pretén donar alternatives per poder entendre les situacions d'aquestes persones i evitar possibles casos de discriminació.

Aquesta intervenció està composta per quatre sessions, la primera d'elles consta d'una pre-enquesta i d'una explicació de les normes bàsiques de comportament que s'han de tenir al realitzar les activitats, la segona es tracta d'una presentació dels conceptes bàsics relacionats amb la diversitat sexual, en la tercera es realitza un taller pràctic i per acabar en la darrera es reparteix una post-enquesta, una petita valoració i es fa una posada en comú de les experiències viscudes durant el transcurs de totes les activitats.

PARAULES CLAU

Discriminació, ESO, IES, taller i transsexualitat.

ÍNDIX

1. OBJECTIUS DEL TREBALL	4
2. JUSTIFICACIÓ DEL TREBALL	5
3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ	6
3.1 La sexualitat i la societat	6
3.2 La diversitat sexual: Homofòbia i Transfòbia	7
3.3 La sexualitat a l'àmbit escolar	9
3.4 La sexualitat a l'ESO	12
3.5 Alguns conceptes importants.....	15
4. DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA	21
4.1 Objectius de la proposta	24
4.2 Activitats i metodologia	25
4.3 Aspectes a tenir en compte	37
4.4 Competències bàsiques	38
4.5 Valoració del taller.....	40
5. CONCLUSIONS	44
6. AGRAÏMENTS.....	45
7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	46
ANNEX I. PRE-TEST I POST-TEST (<i>són el mateix</i>).....	49
ANNEX II. PLA D'EXPLOTACIÓ DEL TEST	53

1. OBJECTIUS DEL TREBALL

Els objectius que es persegueixen amb l'elaboració d'aquest treball són els següents:

- Conèixer per mitjà d'una recerca bibliogràfica la situació actual en la societat sobre la transsexualitat en els centres educatius.
- Analitzar mitjançant un qüestionari el què saben, pensen i fan els alumnes davant la diversitat sexual, i una vegada realitzada la proposta, identificar quins canvis s'han produït.
- Realitzar una proposta destinada a sensibilitzar als alumnes d'un tema tan rellevant com és el de la transsexualitat.
- Adquirir, per part dels alumnes, una sèrie de coneixements que els permetin identificar diferents situacions d'assetjament transfòbic o altres que vagin en contra dels seus principis.
- Incentivar una actitud crítica davant situacions discriminatòries o que no fomentin la igualtat.
- Esbrinar l'afectivitat del projecte mitjançant la realització d'un qüestionari
- Aconseguir que el treball sigui aplicable a tots els Instituts d'Educació Secundària de les Illes Balears, concretament als cursos de 4rt d'ESO, per així aconseguir major conscienciació dels adolescents d'entre 15 i 16 anys.

2. JUSTIFICACIÓ DEL TREBALL

Un dels motius que justifiquen la realització d'aquest treball és el gran desconeixement que hi ha envers als aspectes morals i/o afectius de la sexualitat. A més, els temes relacionats amb la sexualitat són considerats tabú, la qual cosa dificulta molt tractar-ho. Pel que fa a l'àmbit escolar, concretament a l'Educació Secundària Obligatòria (ESO), no es treballen aquests apartats de la sexualitat sinó que s'estudien els temes relacionats amb la prevenció, les malalties, els aspectes anatòmics, entre d'altres.

Tot i que, cada vegada és més senzill accedir a la informació, aquesta no sempre és l'adequada. És per això, que es fa necessari ensenyar a aquests joves una sèrie de competències. Ja que, aquest desconeixement pot donar lloc a situacions de desigualtat o de discriminació.

Aquest treball es centre sobretot en la transsexualitat atès que es tracta d'un col·lectiu minoritari que es troba front a una societat poc conscienciada i mal informada. Una forma de solucionar-ho és realitzar activitats o dinàmiques motivadores per tal d'engrescar als adolescents a la vegada que prenen consciència del tema. Les sessions proposades tenen aquesta finalitat i a més comptem amb un taller, el qual és totalment pràctic i resulta estimulador per aquests joves.

A més, segons Pichardo, J. L., De Stéfano, M., Faure, J., Sáenz, M. & Williams, J. (2015) les Illes Balears és una de les comunitats autònomes que no menciona l'homofòbia ni la transfòbia en les polítiques públiques en matèria educativa, confiant en el criteri interpretatiu dels professionals del sistema educatiu responsables d'acabar amb la violència, assetjament i intimidació. Per aquest motiu i entre d'altres, que és hora de plantejar activitats en els centres de secundària per tal de fer front a la discriminació en motiu d'identitat sexual.

3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

3.1 La sexualitat i la societat

Algunes persones pensen que existeixen temes “tabú” o “controvertits”, que no s’haurien d’abordar en la formació reglada o en l’oci i temps lliure, perquè “no es la seva feina” i perquè són temes complicats. Però, la identitat, la sexualitat i el gènere són qüestions que sorgeixen constantment en la vida de les persones, així com en el context educatiu, de la salut, la intervenció social o en els medis. És important que ens donem compte que inclús quan ens negam a donar aquests temes, o contestem “espera a ser més gran”, ja estam realitzant una acció pedagògic però en aquest cas amb un impacte negatiu. En la societat actual, marcada per l’excés d’informació a través de les tecnologies, mancar d’informació, evitar temes o àmbits integrals de les persones no te sentit. Les persones de totes les edats poden acudir pels seus propis medis a altres fonts, sense acompanyament ni atenció didàctica. És la nostra tasca, com a docents, o simplement com a persones adultes, ajudar-los a distingir la informació rigorosa de l’altre, a la que poden accedir fàcilment, i oferir continguts apropiats. És de gran importància la utilització de mètodes positius per fer front a la discriminació, aquests inclouen poder connectar amb altres persones, tenir el recolzament del professorat i altres persones adultes i accedir lliurement a escoles i centres segurs (Platero, 2014).

Com s’ha comentat anteriorment, els adolescents amb l’auge de la Tecnologia de la Informació i de la Comunicació (TIC) poden accedir fàcilment a la informació relacionada amb la sexualitat, però sovint aquesta informació no és correcte o bé prové de fonts poc fiables. És per això, que molts d’ells tenen una percepció difosa de molts dels conceptes (Barragán, 1999).

Cal d'estacar, que els mitjans de comunicació no sempre emeten la informació de forma objectiva. Per desgràcia, aquesta informació en molts dels casos està influenciada per diferents prejudicis socials i no està fonamentada científicament. Tot i tenir a l'abast aquesta informació, com assegura l'informe de joventut a Espanya (Moreno & Rodríguez, 2012) segueix existint un 13% de joves d'entre 15 i 19 anys, que diuen no disposar de mitjans per rebre informació de caràcter sexual. O bé, tal com comenten els autors esmentats anteriorment, un de cada cinc joves considera que la informació sexual que ha rebut ha estat regular, poc o gens útil quan l'ha requerida a la pràctica.

Referent a les associacions actuals legals que existeixen podem anomenar-ne tres. La primera, és "Ben Amics", l'associació Lesbiana, Gay, Transsexual, Bisexual i Intersexual de les Illes Balears, és tracta d'una associació sense ànim de lucre constituïda des de l'any 1991 que lluita contra la situació de discriminació legal i marginació social que sofreixen les persones del col·lectiu LGTBI. La segona, és "La llave del armario" que es tracta de l'únic col·lectiu LGTBI de les Illes Pitiüses (Eivissa i Formentera). I finalment, la tercera és "Chrysallis", que es tracta d'una Associació de Famílies de Menors Transsexuals, aquesta té una organització de naturalesa associativa sense ànim de lucre i està constituïda a Madrid a nivell estatal des del 2013 i a nivell autonòmic des del 2016, tot hi això, té una sèrie de membres i representants presents activament a Mallorca.

3.2 La diversitat sexual: Homofòbia i Transfòbia

Pel que fa referència a la diversitat sexual, segons Santoro i Gabriel (2010), la televisió és la principal font d'informació sobre aquest tema pels joves on els principals models i referents de persones LGTB venen d'ella, per altra banda, hi ha un escàs coneixement de personatges LGTB històrics, literaris i culturals. A més, la televisió es centra en la homosexualitat masculina, existint una menor visibilitat de referents lèsbics, bisexuals o transsexuals. En els

darrers anys, a l'estat Espanyol, s'han dut a terme una sèrie de reformes legislatives que posen de manifest un increment d'acceptació al col·lectiu LGTBI. No obstant això, un estudi dut a terme recentment per la Federació Estatal de Lesbianes, Gays, Transsexuals i Bisexuals (FELGTB) demostra les vivències, dificultats i expectatives que fan front avui dia els adolescents que s'identifiquen com LGTB, aquests s'han vist forçats en moltes d'ocasions a mantenir en secret i ocultar la seva condició sexual per tal d'evitar insults, faltes de respecte, burles, humiliacions homofòbiques, i fins hi tot assetjament (Santoro & Gabriel, 2010).

Concretament, segons el Institut de la Joventut, tres de cada quatre joves d'entre 15 i 29 any han estat còmplices d'agressions homòfobes en els seus centres educatiu en forma de rumors, insults i burles i un 6,4% ha presenciat pallisses contra lesbianes, gays, bisexuals o transsexuals (INJUVE, 2011).

A més, és important saber que les persones transsexuals són les més rebutjades principalment degut a que la imatge general que es té d'una persona transsexual està centrada sobretot en la transsexual femenina i en el model de "*drag-queen*", resultant ser així una persona sense intimidat, la qual cosa bloqueja la possibilitat d'empatia. També hi ha una falta de comprensió de la diferència entre identitat sexual i orientació sexual. Aquesta incomprensió de la transsexualitat profunditza greument el rebuig cap aquestes persones (Santoro i Gabriel, 2010). Hi ha proves de que hi ha un increment de la prevalença del bullying homofòbic en el centres educatius en els centres educatius (Arango, Aguilar & Corona, 2015).

Platero (2014) ressalta que hi ha vivències quotidianes que evidencien l'existència d'un rebuig específic cap a les persones transsexuals atès que s'enfronten diàriament a diferents formes de transfòbia, per tant, hi ha una enorme falta d'acceptació social de la transsexualitat.

Tal i com es cita en el Protocol Trans (Transsexualitat i Transgènere): Detecció, Comunicació i actuacions als Centres Educatius de les Illes Balears del Govern de les Illes Balears (2016) “Aquestes dificultats a les quals han d'enfrontar-se les persones transsexuals fan necessari desenvolupar accions que permetin donar la resposta adequada a aquestes persones, a les seves famílies i al seu entorn, per aconseguir la seva plena inclusió social, i evitar les situacions de rebuig, intimidació (“bullying”) o transfòbia. Aquests problemes cal tractar-los proporcionant informació, formació i sensibilització a la comunitat educativa i a la societat en general, afavorint l'aprenentatge de valors que es basin en educar en la diferència i en la diversitat sexual i de gènere, tenint en compte les diferències de cada persona” (p. 5).

No hem d'obviar que hi ha estudis recents que mostren que l'assetjament escolar deixa encara més seqüeles en els i les joves que el maltracta patit per adults: es triplica la taxa d'ansietat i pugen quatre punts percentuals els casos de depressió i autolesions (Wolke & Lereya, 2015). En Espanya, la incidència de l'assetjament escolar és del 23% és a dir, casi un/a de quatre estudiants el sofreix, a més l'assetjament escolar està present en tots els nivells del sistema educatiu espanyol (Cerezo, 2009).

És més, la major part dels delites d'odi que tenen lloc en el nostre país es deuen a la orientació sexual o identitat de gènere, de forma més recurrent que altres característiques personals com la raça o la etnicitat, la discapacitat o el resta de motius reflectits en les denúncies d'aquest tipus de delites (Duva, 2014).

3.3 La sexualitat a l'àmbit escolar

Els principals motius pels quals es produeixen aquest tipus de conductes en relació a la realitat afectiva-sexual és per la manca de formació en l'àmbit de l'educació. Més del 71% de les persones joves afirmen no haver tingut

conversacions sobre sexualitat durant la seva infància en el seu centre escolar. És evident el dèficit que hi ha sobre aquest tema en aquest entorn independentment de la qualitat de la comunicació (Moreno & Rodríguez, 2012).

Es fa notori aquesta mancança a l'àmbit escolar atès que no es tracten aquests temes ja sigui per les pors dels docents, per l'homofòbia present entre el professorat o per la falta de materials específics per treballar-los. Tot hi això, quan hi ha docents interessats en treballar la qüestió de la sexualitat en les aules, no es parla en cap cas de diversitat sexual. S'ha de tenir en compte que en els col·legis i instituts encara existeix una espècie de mala imatge quan dues persones del mateix sexe mostren el seu afecte, de fet, es considera que els instituts són uns dels pitjors llocs per les persones LGTBI atès que no es poden expressar obertament. No obstant això, també sembla detectar-se principis creixents d'acceptació, en concret, resulta significatiu que la majoria dels joves mostra acceptació, respecte i fins hi tot admiració front a professors homosexuals (Santoro & Gabriel, 2010).

S'ha de tenir en compte que créixer en un societat com la nostra, on els rols que han d'adquirir homes i dones són tan rígids que suposa unes conseqüències concretes. Afecta al sentit de pertinença social, de conformació d'un jo positiu, així com interfereix en el vincle amb altres persones. Des de molt joves, algunes persones s'enfronten al dubte de no saber si podran contar amb el recolzament dels seus familiars, amistats, veïns, professors, companys o parella. Les ruptures amb els rols també tenen conseqüències concretes en la salut i el benestar, així com a les oportunitats vitals que poden accedir (Platero, 2014).

Com afirma Stryker i Whittle (2006), el mateix temps que es comença a incloure un tercer gènere o no incloure el sexe en els passaports en alguns països com Nepal, Pakistan, Alemanya, Austràlia, en d'altres llocs com Llatinoamèrica, la violència contra les persones transsexuals es alarmant. En

altres països, per reconèixer legalment el seu sexe inclús s'exigeix l'esterilització o el divorci de les seves parelles. Així doncs, s'observen diferents corrents, unes dirigides a flexibilitzar i altres a reafirmar els rols tradicionals assignats a dones i homes.

No obstant, un informe realitzat pel Alt Comissionat de les Nacions Unides per els Drets Humans (ACNUDH) en 2011, va plantejar que la homofòbia hauria de considerar-se equivalent al sexisme, racisme o xenofòbia, i en resposta a aquest, el Secretari General de les Nacions Unides va fer una declaració sobre la eliminació de la violència i discriminació basada en l'orientació sexual i identitat de gènere, en la que va definir el bullying homofòbic com un ultratge moral i una sèrie violació dels drets humans i va exhortar als països a prendre mesures necessàries per protegir totes les persones, sense exclusió, de la violència i discriminació, incloent a les afectades degut a la seva orientació sexual o identitat de gènere (Arango et al., 2015).

També podem destacar que el 3 de juny de 2016 va entrar en vigor la Llei 8/2016, de 30 de maig, per garantir els drets de lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals i per eradicar l'LGTTBI fòbia, la qual té com a objectiu garantir i desenvolupar l'exercici dels drets de les persones lesbianes, gais, trans (transsexuals i transgènere), bisexuals i intersexuals, i evitar que es pugin produir situacions de discriminació i/o violència per raó de la seva orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, assegurant així que a les Illes Balears es pugui viure la diversitat sexual i afectiva amb plena llibertat.

L'educació és una tasca de tota la comunitat educativa així com un objectiu de tota la societat. Es tracta d'una responsabilitat compartida per famílies, professorat, professionals de l'educació formal i no formal, de la salut i agents socials diversos. Em de pensar que ja convivim quotidianament amb persones de totes les edats que viuen en primera persona les dificultats

derivades per la falta d'acceptació per el seu aspecte, comportament i identitat de gènere. Obviar aquesta realitat suposa deixar a les persones òrfenes de l'atenció que requereixen (Platero, 2014).

No hem d'oblidar que, el com diu el Protocol Trans (2016) "El sistema educatiu ha d'integrar l'educació en la diversitat, incloent-hi l'orientació afectiva-sexual i la identitat de gènere com un recurs transformador i imprescindible en la transmissió dels valors d'igualtat, pluralitat, diversitat i respecte a l'ésser humà" (p. 5)

3.4 La sexualitat a l'ESO

Si atenem a la nova Llei Orgànica de Millora de Qualitat Educativa (LOMQE) creada l'any 2013 contempla que s'han de tractar diversos aspectes relacionats amb la sexualitat, tot hi això, no s'introdueixen assignatures específiques d'educació sexual sinó que s'han de tractar a l'assignatura de biologia i geologia dels cursos de 3r d'ESO. Cal destacar que els temes que es treballen en aquest curs tan sols són aspectes anatòmics i fisiològics de la sexualitat i en cap cas, s'estudien els aspectes morals i/o afectius de la sexualitat.

No obstant això, en el currículum de l'assignatura optativa de valors ètics, concretament en els estàndards d'aprenentatge del bloc 5, s'anomena que l'alumne ha d'investigar els problemes i els reptes que té l'aplicació de la Declaració universal dels drets, concretament pel que fa als drets civils, amb problemes relatius a la intolerància, l'exclusió social, la discriminació de la dona, la violència masclista i l'existència d'actituds com l'homofòbia, el racisme, la xenofòbia, l'assetjament laboral i escolar, etc. Tot hi això, aquest bloc s'inclou dintre dels molts altres continguts que s'han de donar en el primer cicle de l'ESO.

Per això, l'Educació Afectiva i Sexual s'inclou en el currículum de forma transversal i es pot treballar al llarg de tot el curs. Per tal de tractar el tema de la sexualitat que tan sols es veu a l'assignatura de biologia i geologia, els centres poden realitzar altres tipus d'activitats, tallers o programes durant les sessions de tutoria o altres. Malgrat això, a diferents IES de les Illes Balears ja es duen a terme activitats d'educació sexual però aquestes iniciatives es centren tan sols en aspectes relacionats amb l'ús de mètodes anticonceptius o bé amb la detecció i prevenció de pràctiques sexuals arriscades, malauradament aquestes activitats no responen a tots els dubtes ocasionats envers aquesta temàtica als estudiants a qui s'imparteixen.

Un estudi demostra que en quant als interessos en matèria d'educació sexual un notori 18,3% es refereix a necessitats relatives a les diferents concepcions de la sexualitat, la diversitat sexual i la transsexualitat (Moreno & Rodríguez, 2012).

Com afirma l'autor Platero (2014) el recolzament i acompanyament que podem oferir persones adultes ja siguem familiars o professionals és molt important atès incideix en les seves oportunitats; com és ara sentir-se part d'una família, estar a gust en el centre escolar, formar part d'un grup d'iguals, participar en els espais de socialització o tenir models positius que els ajudin a projectar un futur possible. Aquests vincles i recolzaments són imprescindibles per créixer com a persones adultes equilibrades, lliures i sanes.

No hem d'oblidar que educar va més enllà d'ensenyar les habilitats i competències bàsiques del currículum, és la nostra tasca oferir a la societat en el seu conjunt els recursos que necessiten per tenir la millor experiència vital possible. Això implica treballar continguts i actituds propis d'una societat, on la diversitat de la ciutadania és una realitat palpable, oferint sempre materials apropiats per cada necessitat informativa (Platero, 2014).

El Decret 121/2010, de 10 de desembre pel qual s'estableixen els drets i deures de l'alumnat i les normes de convivència als centres docents no

universitaris sostinguts amb fons públics de les Illes Balears, dedica l'article 8 al dret a la no-discriminació i a la igualtat d'oportunitats, del qual es desprèn que:

- “L'alumnat no pot ser discriminat per raó de naixement, sexe, capacitat econòmica o nivell social, així com per discapacitats físiques, sensorials o psíquiques, o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.
- La Conselleria d'Educació i Universitat ha de promoure polítiques educatives d'integració i de compensació de situacions de desavantatge social i personal, amb la implicació d'altres institucions i organismes públics.
- Els centres han de desenvolupar iniciatives que evitin la discriminació de l'alumnat i els plans de convivència escolar han de garantir la plena integració de tot l'alumnat del centre. La Conselleria d'Educació i Universitat ha de garantir aquest dret mitjançant l'adjudicació dels recursos necessaris a cada centre” (p.7)

Tot i tenir redactat aquest decret, segons Pichardo, et al. (2015), quan es fa una revisió de les polítiques públiques en matèria educativa en les diferents comunitats autònomes, s'observa que la major no té en compte l'especificitat de l'assetjament escolar per homofòbia i transfòbia, ni realitzen programes específics per tractar la diversitat sexual, familiar i identitat de gènere.

No obstant, a l'Octubre de 2016, Ben Amics va organitzar una campanya de sensibilització LGTBI per adolescents d'àmbit autonòmic, l'objectiu d'aquesta era “Sensibilitzar al professorat i l'alumnat dels centres educatius sobre la realitat LGTBI i la diversitat sexual i identitat de gènere” al llarg de quatre seminaris amb una duració de 20 hores cada un. No obstant, el seminari era de caire teòric, tot i que els temes eren molt interessants, alguns del continguts que es varen tractar varen ser: la realitat del col·lectiu LGTBI, mites i

estereotips, conceptes bàsics com diversitat sexual i identitat de gènere, entre d'altres.

També, hi ha centres educatius, com l'IES Santa Margalida on compten amb personal del centre de salut per tal d'assessorar els alumnes en temes de sexualitat. Aquestes mesures no han resultat determinants atès que els propis alumnes manifesten que resulten ser monòtones i no s'arriben a tractar els temes que ells mateixos consideren més rellevants.

Tot hi haver-hi diferents iniciatives encara es fa necessari avançar en aquest camp per tal d'ajudar al professorat i sobretot a l'alumnat a tractar alguns aspectes com és ara la diversitat sexual, el sexisme, discriminació i violència de gènere que no s'estudien als centres educatius.

3.5 Alguns conceptes importants

Per tal de facilitar la comprensió del present treball s'exposaran una sèrie de conceptes clau que s'han de tenir clars des del principi:

“**Androgin/a**: Persones la qual compte amb característiques externes que no es corresponen definidament amb les pròpies del seu sexe” (RAE, 2017).

“**Drag King**: Persona (normalment és una dona) que adopta la aparença d'un "home", exagerant els comportaments associats a la masculinitat, per això, utilitza la hipèrbola, la ironia i la dramatització. Amb freqüència, s'utilitza la *performance* per exagerar les característiques que conformen la masculinitat en la vida quotidiana” (Platero, 2014, p. 401, traducció pròpia).

“**Drag Queen**: Persona (normalment és un home), que adopta la aparença de "dona" exagerant els comportaments associats amb lo femení, per

això utilitza la hipèrbola, la ironia i la dramatització. Els *Drag Queens* estan associats al món del espectacle” (Platero, 2014, p. 401, traducció pròpia).

“**Gènere:** “Aquest terme té varis significats, un d’ells és el de gènere gramatical (masculí/femení), tot hi això l’accepció més interessant en aquest context és aquella que assenyala la construcció social que associa certs comportaments, anatomies, actituds i professions a homes i dones, els quals han experimentat grans canvis al llarg de la història. El gènere serveix per delimitar el que entenem com masculí o femení, assignat a lo masculí com una expressió exclusiva dels homes, de la mateixa manera que la feminitat és pròpia de les dones” (Platero, 2014, p. 402, traducció pròpia).

“**Identitat de gènere:** Fa referència a la identificació amb el sexe assignat de naixement, un sentiment íntim i que s’oposa amb el que s’espera socialment, típicament dintre de dues opcions: dones i homes. Si una persona no s’identifica amb el sexe assignat en el naixement, serà “trans”; si s’identifica amb aquest sexe, serà una persona “cis”. Els prefixa “trans” vol dir “enfrent de” o “anar més enllà”, en canvi “cis” vol dir “estar al mateix lloc” o “juntament amb” (Platero, 2014, p. 404, traducció pròpia).

“**Intersexual (Intersex):** Des de la perspectiva mèdica, es sol definir com un conjunt de síndromes que produeixen cossos sexuats marcats per la “ambigüïtat genital”, que inclou un ampli espectre de variacions físiques, de cossos sexuats que varien respecte a les normes socio-mèdiques establides per “coses” típiques d’home o de dona o que rompen amb les consistències esperades socialment entre els diferents components del que considerem “sexe” (cromosòmic, hormonal, gonadal, anatòmic, entra d’altres). Es prescriuen intervencions quirúrgiques hormonals i a vegades també psicològiques, per “normalitzar” els cossos intersexuats, per fer que encaixin en el dualisme sexual” (Platero, 2014, p. 405, traducció pròpia).

“**LGTB, LGTBQ, LGTBI:** Aquestes sigles fan referència a lesbianes, gais, bisexuals i transsexuals, o bé, també inclou a les persones *queer* o intersexuals. Aquesta combinació de lletres mostra la visibilitat d’algunes identitats i sexualitat no normatives, que van guanyant reconeixement social” (Platero, 2014, p. 405, traducció pròpia).

“**Orientació sexual:** Fa referència al afecte sexual per persones del mateix gènere, d’un altre gènere, o per persones amb independència de gènere. Les diferents orientacions sexuals o del desig categoritzen a les persones en lesbianes, gais i bissexuals per una part (entre persones del mateix gènere o ambdós gèneres) i heterosexuales per l’altre (entre persones de diferent gènere), i asexuals, quan no senten atracció afectiva o sexual per altres persones. Es sol presuposar la heterosexualitat a totes les persones, de manera que el qui no ho son, han de fer un exercici de valoració si es volen mostrar-se (o no) públicament fora d’aquesta suposició o si aquesta qüestió de mostrar-se els eludeix d’alguna manera. La alineació entre sexe, gènere, pràctiques i orientació sexual genera certa “intel·ligibilitat” que heterosexualitza a les persones, vinculant als homes amb lo masculí i les dones amb lo femení” (Butler, 2007, citat dins Platero, 2014, p. 405, traducció pròpia).

“**Persones que no compleixen els mandats de gènere (gender non-conforming):** Són nins, joves i adults que mostren un interès recurrent per jugar, realitzar certs esports, tenir aficions i professions associades com “pròpies del gènere oposat”, si bé, no sempre es poden fer una divisió binari entre un sexe i el “sexe oposat”, ni assignar totes les activitats a un dels dos. De fet, la diversitat de gènere en la infància no sempre correspon a patrons binaris. També apareixerà altres actituds, d’aquelles persones adultes que opten per no jutjar i que responen cercant com recolzar i entendre el procés pel que estan passant, donant oportunitat d’explorar i experimentar”. (Platero, 2014, p. 406, traducció pròpia).

“Queer. És un terme negatiu de difícil traducció (s’assembla i s’ha traduït per rar, torçut, “marica”, travelo, “bollera”, entre d’altres), del qual, els moviments socials i diferents intel·lectuals s’han apropiat, per assenyalar un conjunt de mirades crítiques que no poden reduir-se només a la sexualitat, o no només per referir-se als homes. Aquest procés de apropiació permet que les persones puguin trobar en *queer* un apoderament que transforma les persones víctimes per agents socials actius (Platero, 2014, p. 406, traducció pròpia).

“Rols de gènere: Les societats occidentals esperen de les persones certs comportaments, que defineixen els homes a la masculinitat i a les dones tot el que està associat amb la feminitat. Els rols de gènere són dictats per les societats, on cada cultura té les seves pròpies idees sobre el que és apropiat. No obstant això, en totes les societats hi ha algunes persones que no s’ajusten a aquestes expectatives i no totes les cultures prescriuen els mateixos rols de gènere, ni són necessàriament fixats, ni estan lligats a aquesta lògica binària (dones/homes)” (Platero, 2014, p. 407, traducció pròpia).

“Sexe biològic: Resultat de la integració dels diferents nivells de sexualitat (genètic, gonadal, hormonal, entre d’altres) i dóna lloc a dues categories: nen i nena, home i dona i s’assigna en el moment del naixement. El Sexe registrat correspon al sexe inscrit al Registre Civil, que es basa, per mera apreciació visual dels genitals, en el sexe morfològic” (Protocol Trans, 2016. p. 25).

“Trans (identitats trans): Aquest terme engloba la heterogeneïtat d’experiències de les persones transsexuals, transgènere, transsexuals pre-operats, pot-operats, i altres expressions que assenyalen la transgressió de les normes de gènere binaris. Inclou a persones de totes les edats que rompen amb les expectatives, rols i aparença que se’ls assigna des del naixement, que se’ls anomena com a homes o dones en les seves vides i en els seus documents oficials. Son persones que no es senten gust amb el sexe assignat

en el naixement, que rompen amb la rigidesa del que és apropiat pels homes o dones. A vegades, realitzen modificacions corporals, transformen els seus rols socials i com es presenten cap al món” (Platero, 2014, p. 408).

Trans*: L'ús de l'asterisc prové de les noves tecnologies i s'utilitza en les recerques per Internet, és un comandament que serveix per tal de que l'ordinador et mostri totes les entrades amb aquesta paraula, en aquest cas, amb el prefix trans. L'ús del asterisc té el propòsit d'eludir a una major inclusió de noves expressions i identitats de gènere, per representar més pluralment a les persones trans); el seu ús és especialment comú entre gent jove trans*, habituada a l'utilització de xarxes. Aquest mateix autor assenyala que aquest asterisc es tracta d'incloure no només a les persones que s'identifica com a transsexual, transgènere, trans, sinó que també a les persones que tenen gèneres fluidos o tenen perspectives més complexes del mateix. No obstant, l'ús de l'asterisc té limitacions, ja que fa referència al llenguatge escrit, però no llegit (Platero, 2014).

“Transsexual: És un terme d'origen mèdic que diagnosticava un comportament de gènere atípic, front a altres ruptures amb el comportament que no arribaven a aquesta consideració. En l'actualitat s'utilitza per a referir-se a aquelles persones que s'allunyen del gènere que se'ls va assignar al néixer. En el seu conjunt, la transsexualitat es defineix molt més com un impuls que senten les persones per allunyar-se d'una norma socialment imposada que implica un punt de partida no elegit, molt més que definir-se per tenir que prendre una trajectòria o per tenir una transició determinades (Stryker, 2008, p. 409, traducció pròpia).

“Transfòbia: es refereix a diferents formes de violència, discriminació, odi, rebuig, agressivitat i tot tipus de actituds negatives sobre qui transgredeixen o no encaixen en les expectatives socials sobre les normes de gènere. No es tracta d'un fenomen individual, com podria alliberar-se de l'ús del terme “fòbia”, pe el que també inclou formes institucionalitzades de

discriminació, criminalització, patologització i estigmatització. Es pot manifestar de varis maneres: des de la violència física, “discursos d’odi”, insults, discriminació i exclusió també es refereix a una presentació estereotipada i hostil de les persones trans* en els medis” (Balzer & Hutta, 2013, p.18, traducció pròpia).

“Transgènere: Persona que s’identifica amb el gènere oposat i es sotmet a una transició social i/o mèdica cap a una aparença del sexe contrari. Normalment no recorren a una intervenció quirúrgica” (Protocol Trans, 2016, p. 27).

“Travelo: Aquest terme es pot utilitzar com un insult per referir-se a una persona trans, transsexual o transgènere, però també per disciplinar a una persona cis utilitzant na injuria, per la seva transgressió de normes de gènere” (Platero, 2014, p. 411, traducció pròpia).

“Transvestit: Homes o dones que presenten pel seu aspecte de persones del sexe oposat en alguns moments determinats de la seva vida. Normalment, s’associa amb homes que comencen a transvestir-se en la pubertat, la feminitat de la qual compren des de alguna cosa intensa que els fa percebre com “el seu jo verdader”, part de la seva identitat o com alguna cosa ocasional. Algunes d’aquestes persones pot ser que amb el temps desenvolupin un interès més permanent per la seva identitat més femenina i poden senti-se més propers de les experiències trans*, mentre que altres no. També és important assenyalar que no necessàriament totes les persones que es transvesteixen són trans* ni tampoc homosexual. El transvestisme és més comú en espais gays i lèsbics, amb espectacles de oci i paròdia amb *drag queens* i *drag kings* on s’exageren els estereotips de gènere” (Platero, 2014, p. 411, traducció pròpia).

“Variant de gènere: És un terme anglosaxó (gender variant) referit a la infància i joventut que no s’ajusten o transgredeixen les categories socials de les dones i homes, assignats en el naixement. S’ha proposat com una

alternativa per anomenar a joves que encara no s'han definit a ells mateixos, en termes d'identitat (Pérez, 2012). En la actualitat, aquest terme ha estat desplaçat pels conceptes gender non-conforming, que significa no conformar les normes de gènere, i altres termes que provenen de les famílies i dels propis menors, com "gènere independent" o "flexible" (Platero, 2014, p. 412, traducció pròpia).

4. DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA

A l'IES Santa Margalida es va dur a terme un taller sobre la transsexualitat a petició dels propis alumnes de 4rt d'ESO. Aquest taller va resultar molt interessant i engrescador per la major part dels participants. Una vegada finalitzat, vaig elaborar un petit qüestionari el qual posa de manifest que molts dels alumnes valoren positivament el taller i repetirien l'experiència, a més, consideren necessària més formació sobre aquesta matèria i també troben necessària la conscienciació de la societat en general sobre el tema en qüestió.

Es varen realitzar un total de 52 enquestes, de les quals 36 alumnes varen participar al taller i 16 no ho varen fer. D'aquests 36 alumnes que varen realitzar el taller, tots troben necessària la formació sobre aquest tema, tots valoren positivament el taller realitzat i concretament 33 valoren amb un excel·lent (entre un 9 i un 10) l'activitat, tots consideren important conscienciar a la societat sobre la transsexualitat i finalment a 34 els agradaria tornar a repetir l'experiència del taller. No obstant això, 16 decidiren no realitzar el taller, dels quals 6 afirmen que els hagués agradat fer-ho quan han vist l'experiència dels seus companys.

Per altra banda, vaig emetre un correu electrònic a l'orientador o bé al cap d'estudis de diferents IES, en el que es sol·licitava informació sobre com tracten el tema de la sexualitat als seus centres educatius. De 50 correus electrònics enviats únicament vaig rebre resposta de quatre. Aquests coincidien

en que únicament treballaven la sexualitat de caire preventiu i detecció de conductes sexuals de risc.

En relació al que s'ha comentat anteriorment a l'estat de la qüestió i amb l'experiència viscuda al IES Santa Margalida on vaig realitzar les meves pràctiques del Màster en Formació del Professorat es presenta la següent proposta didàctica.

La proposta consisteix en realitzar en primer lloc un test/qüestionari (adjunt a l'**ANNEX I**), en segon lloc s'acordaran una sèrie de normes bàsiques de comportament, llavors es durà a terme una sessió informativa dels conceptes principals, posteriorment es realitzarà un taller pràctic on participaran tots aquells alumnes que voluntàriament ho vulguin realitzar i per acabar es farà una sessió dedicada a posar en comú les percepcions i/o experiències viscudes en relació a les activitats anteriors. Una vegada acabades totes les intervencions es tornarà a passar un test (**ANNEX I**) per tal de constatar possibles millores i si aquestes es poden atribuir a la nostra intervenció. També es repartirà una petita valoració per recopilar les opinions dels alumnes.

Com s'ha comentat anteriorment inicialment s'elabora i es reparteix un pre-test (**ANNEX I**) el qual consta de 10 preguntes sobre aspectes relacionats amb la transsexualitat. El test o qüestionari està diferenciat en tres apartats principals que corresponen a les següents preguntes: què saps? què penses? i què fas? Per tal de descobrir quins coneixements, creences i hàbits tenen els joves inicialment sobre la sexualitat afectiva i la transsexualitat abans de realitzar el taller. Les seves respostes també ens serveixen per detectar possibles mancances o preocupacions i poder donar resposta al llarg de les sessions que realitzen amb el projecte.

Després d'haver passat el pre-test (**ANNEX I**), es redactaran conjuntament una sèrie de normes a respectar per tots els alumnes que es tindran presents al llarg de tot el projecte. Tot seguit, es durà a terme una sessió informativa on

s'exposaran els conceptes i nocions bàsiques per tal de posar a tots els alumnes en context. També s'aprofitarà per esbrinar el grau de coneixement que tenen sobre el tema i quins són els seus interessos principals. En aquesta sessió també s'explicarà detingudament en que consistirà el taller que es durà a terme a la pròxima sessió i s'exposaran tots els possibles dubtes que hagin pogut sorgir.

Abans de començar el següent apartat de la proposta s'han d'analitzar les respostes del pre-test tenint present el pla d'explotació (**ANNEX II**). Aquest anàlisi es fa per tal de saber en quins punts s'ha de fer més èmfasi i quins aspectes s'han de treballar més. Tot hi això, aquestes respostes també seran utilitzades per fer la comparació amb les respostes del post-test.

La següent part consisteix en la realització d'un taller pràctic. En aquest taller el primer que es farà és l'acolliment dels dos presidents de l'associació Chrysallis, els quals també són els pares de n'Ensa una nina de 7 anys transsexual. Ells tenen la finalitat de sensibilitzar i explicar de primera mà la seva experiència i explicar la situació en que es troba aquest col·lectiu. També ells respondran a tots els dubtes ocasionats per els alumnes. Tot seguit els alumnes que voluntàriament vulguin participar activament es canviaran de vestuari i simularan posar-se a la pell d'una persona transsexual, després es passejaran pel pati, els passadissos, les aules autoritzades i el bar fent d'observadors del que passa al seu voltant. Per acabar es tornaran a posar seva vestimenta i anotaran al quadern les seves sensacions per tal de tenir-les present per la següent sessió.

Per acabar, la darrera part de la proposta es tracta d'una sessió de posada en comú de l'experiència viscuda i de resoldre tots els dubtes que hagin pogut tenir durant el taller. En aquesta sessió serà imprescindible la presència del tutor per poder fer preguntes i redirigir la classe. Finalment, es repartirà el post-test (**ANNEX I**) i una petita valoració de 5 preguntes. El post-test serveix per comprovar si hi hagut una millora dels conceptes i una major sensibilització cap

el tema en qüestió. I la valoració per tal de conèixer l'opinió personal dels alumnes.

4.1 Objectius de la proposta

Els objectius específics de la proposta són els següents:

- Comprendre els conceptes bàsics relacionats amb la matèria: sexualitat, diversitat sexual, transsexualitat, bullying transfòbic, identitat de gènere, rol de gènere, orientació sexual, col·lectiu LGTBI, entre d'altres.
- Saber els tipus de diversitat sexual existent i reflexionar sobre el grau d'acceptació de la societat cap aquests.
- Esbrinar el grau de coneixement dels joves en relació al tema de la transsexualitat per així poder adaptar els tallers i/o activitats a les seves necessitats.
- Fer prendre consciència tant els alumnes com els tutors/professors del gran desconeixement que hi ha en relació en el tema en qüestió.
- Realitzar un taller i activitats dinàmiques que permetin reduir el desconeixement del tema.
- Conèixer de primera mà l'experiència viscuda per part de les famílies i associacions que compten amb persones transsexuals.
- Raonar sobre els diferents casos que es poden trobar de persones transsexuals.
- Promoure el respecte i la tolerància cap a la diversitat sexual.
- Analitzar de forma crítica com el procés de socialització imposa els rols gènere i els perpetua al llarg del temps gràcies també als mitjans de comunicació.
- Reflexionar sobre el grau d'acceptació de la comunitat cap al col·lectiu LGTBI.

- Identificar i actuar enfront a situacions que donin lloc a la discriminació pel fet de la seva orientació i/o sexualitat.
- Conèixer els diferents recursos i serveis comunitaris que estan a disposició dels joves per tal d'abordar problemàtiques que tracten aspectes morals i/o afectius de la sexualitat.

4.2 Activitats i metodologia

El taller de sensibilització sobre la transsexualitat dirigit a alumnes de 4rt d'ESO no s'inclou dins el currículum de l'assignatura de biologia i geologia sinó que està dissenyat per realitzar-se de forma transversal durant les tutories en qualsevol dels trimestres, és a dir, el taller es pot realitzar en un dels tres trimestres sempre i quan es mantingui l'ordre establert per les sessions.

A més, es durà a terme una reunió prèvia a totes les sessions del taller en la qual participaran el tutor, l'orientador, i la presidència de l'associació Chrysallis. Aquesta reunió té com a finalitat informar i apropar al tutor amb la matèria que es treballarà amb posterioritat. A més aquest, disposarà d'una sèrie d'idees o suport gràfic el qual s'exposarà a la segona sessió del present treball per tal de facilitar-li els conceptes més teòrics que ha de presentar als alumnes i algunes imatges aclaridores.

A continuació es mostra una petita taula aclaridora de l'activitat prèvia al projecte destinada únicament al tutor o professor que durà a terme les activitats:

Ordre previst	Activitat	Professional encarregat	Quan es duu a terme	Lloc
Sessió prèvia al projecte	Informar i sensibilitzar al tutor o professor responsable	Orientador i presidència de Chrysallis	Hora de reunions de tutors	Departament d'orientació

Taula 1. Elaboració pròpia.

Aquí es presenta una taula on es mostra breument les sessions que es duran a terme al llarg del projecte.

Ordre previst	Activitats	Professional encarregat	Quan es duu a terme	Lloc
Sessió 1. Punt de partida	<ul style="list-style-type: none"> • Pre-enquesta. • Explicació de les normes de participació. 	Tutor	Hora de tutoria	Aula
Sessió 2. Alguns conceptes	<ul style="list-style-type: none"> • Presentació dels conceptes bàsics. • Explicació del taller. 	Tutor	Hora de tutoria	Aula
Sessió 3. El taller	<ul style="list-style-type: none"> • Rebuda de Chrysallis. • Desenvolupament del taller pràctic. • Resolució de dubtes. 	Tutor Chrysallis	Hora lectiva amb tots els grups + l'hora de l'esplai	Sala d'actes
Sessió 4. Punt i a part.	<ul style="list-style-type: none"> • Posada en comú. • Resolució de dubtes. • Post-enquesta. • Valoració. 	Tutor	Hora de tutoria	Aula

Taula 2. Elaboració pròpia.

Una vegada exposada de forma esquemàtica l'organització de les sessions, es passarà a explicar detalladament el que es farà en cada sessió.

Sessió 1. Punt de partida

Aquesta sessió serà el punt de partida i es durà a terme durant una hora de tutoria. Es podrà realitzar dins l'aula i es farà amb l'alumnat del mateix grup, és a dir, si hi ha diferents grups de 4rt d'ESO, cada grup la realitzarà a la seva hora corresponent de tutoria i a la seva aula. No és necessari moure ni les cadires ni les taules, els alumnes poden estar asseguts com ho estan a la resta de les assignatures.

Abans de començar amb l'explicació es repartirà un qüestionari (**ANNEX I**) a cada alumne i se'ls explicarà que aquest es totalment anònim i que servirà al docent esbrinar si el taller i les activitats que realitzaran hauran servit per millorar els coneixements sobre els conceptes i conscienciar-los sobre el tema. Per això, no han d'escriure el nom però sí una espècie de clau per tal de poder comparar el primer qüestionari amb el segon (el pre-test amb el post-test).

Una vegada tot l'alumnat hagi contestat l'enquesta, s'explicarà al grup que, abans de començar a treballar les qüestions sobre la transsexualitat, es necessitarà establir unes normes de participació, perquè totes les persones es sentin còmodes i es puguin anticipar la resolució de conflictes que puguin sorgir al llarg de les sessions. En aquest projecte es treballen temes delicats, per la qual cosa, algunes persones són més extravertides i solen parlar més, però d'altres són més introvertides i no parlen tant. Es tracta de fer explícit un consens per aconseguir els acords grupals que s'han establert. Aquestes normes han d'estar escrites i exposades a la vista de tots els alumnes de l'aula durant totes les sessions.

D'aquesta manera, amb aquestes normes, els membres participants es senten més segurs a l'hora de compartir les seves opinions sobre un tema que pot ser molt personal, i a més, ajuda a augmentar la responsabilitat sobre el compliment d'aquestes normes atès que s'han creat entre tots.

A continuació s'exposen algunes indicacions o pautes que s'han de tenir en compte a l'hora d'elaborar les normes:

- S'ha d'assegurar la confidencialitat de totes les opinions personals.
- S'ha de convidar a totes les persones a participar però no s'ha d'obligar a ningú a participar forçosament.
- Parlar de temes sobre la identitat i la sexualitat no requereix haver de manifestar la pròpia identitat o sexualitat, de la mateixa manera que implica no pressuposar res sobre les mateixes.
- S'ha de respectar en tot moment la diversitat de opinions i no es pot assenyalar ni agredir a una persona que pensi diferent.

És important que totes les normes s'escriuïn i es situïn a un lloc visible per tal de poder fer referència en tot moment. Convé tenir en compte que es possible que hagi ruptura d'aquestes normes, per tant, és convenient que es faci explícit com es resoldrà.

Material necessari: És necessari dur impresos els tests (**ANNEX I**) que s'han de repartir al principi de la sessió. També, es poden escriure les normes en cartolines o paper continu amb retoladors o colors amb un tamany visible per tota l'aula.

Sessió 2. Alguns conceptes

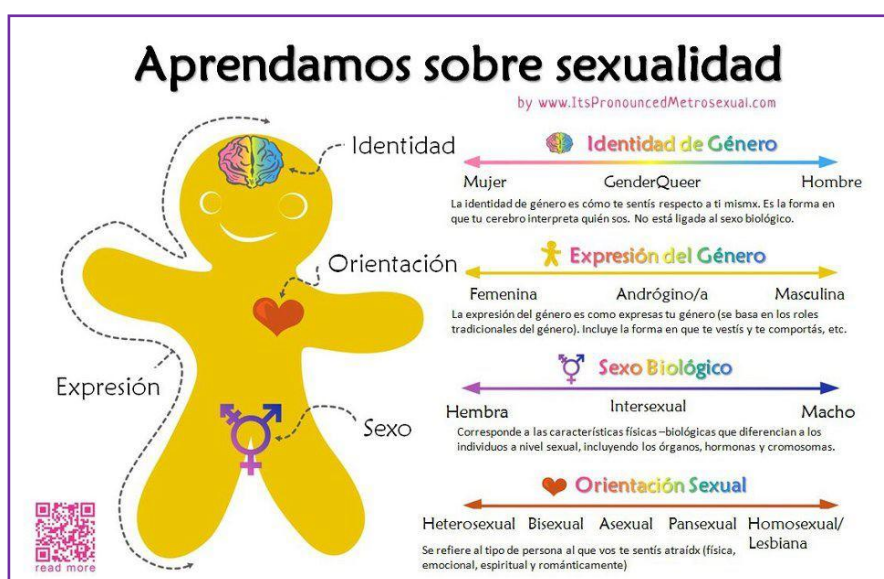
Aquesta sessió es farà el pròxim dia que tornin a tenir una hora de tutoria. També es pot realitzar dins l'aula, és convenient que sigui la mateixa aula que la sessió 1 atès que s'han exposat les normes per les paret de l'aula, si no fos possible s'haurien de llevar els cartells i traslladar-los allà on es realitzen la

sessió. També es fa amb l'alumnat del mateix grup i tampoc és necessari moure ni les cadires ni les taules, els alumnes poden estar asseguts com ho estan a la resta de les assignatures.

Es començarà la sessió recordant les normes que es varen acordar a la primera sessió. Tot seguit, s'utilitzarà la tècnica de "pluja de idees" per tal de que tots els alumnes diguin el que saben sobre la paraula "Transsexualitat" i tot el que està relacionat amb aquest tema. Durant aproximadament els primers deu minuts es dedicaran a fer diferents aportacions, les quals s'anotaran a un lloc visible ja sigui la pissarra, una pantalla o en paper continu.

Seguidament, entre tots s'observaran totes les frases anotades i tota la informació recaptada i s'aniran agrupant aquelles idees o conceptes que siguin comuns o sinònims.

Finalment, amb l'ajuda del tutor o professor que durà a terme la sessió es diferenciaran aquells termes despectius o bé tenen connotacions negatives i se'ls explicarà el perquè d'això. Així, doncs a mesura que es vagi desenvolupant la sessió el tutor anirà introduint els conceptes clau, i anirà explicant el tema. Una opció per introduir el tema i començar amb alguns conceptes és mostrar l'esquema següent:

Font: Arango et al. (2015)

A continuació es poden introduir alguns conceptes bàsics perquè els alumnes puguin parlar amb propietat i sàpiguen de que se'ls parla quan sorgeixen paraules tals com:

Drag King, Drag Queen, Gènere, Identitat de gènere, Intersexual, LGTB, LGTBQ, LGTBI, Orientació sexual, Gender non-conforming, Queer, Rols de gènere Sexe, Sexe biològic, Variant de gènere, Transfòbia, Transgènere, Travestit, Transsexual, Variant de gènere

Relacionat amb els conceptes se'ls ha d'assenyalar la diferència referent al significat de la paraula **Trans*** amb asterisc i **Trans** sense. Com també, la diferència existent entre **transsexual** i **transgènere**. No obstant, no és necessari que es donin tots els conceptes al mateix temps, un rere l'altre, sinó que es poden anar aclarint al llarg de la presentació, i a més, el professor haurà d'estar disposat a aclarir tots aquells dubtes i conceptes relacionats amb el tema que els puguin sorgir en el moment.

Tot seguit s'hauria d'aclarir què és una persona transgènere o transsexual i diferenciar-ho de les persones transvestides, Drag King o Drag Queen. Per tal de facilitar seva la comprensió seria interessant incorporar fotografies de persones amb aquestes característiques, com l'exemple següent:

Tot seguit, estaria bé comentar el **paper sexual social actual**, és a dir, explicar quines són les característiques que culturalment estan definides com a masculines o femenines i en tot moment deixar clar que aquests **rols de gènere** són principalment dictats per les societats però que hi ha persones que no s'ajusten a aquestes expectatives, i per tant, aquest rols no són fixats, ni estan lligats a aquesta lògica binària (dones/homes).

Una vegada comentat aquest tema, s'hauria de fer molta èmfasi amb el tema de l'orientació sexual, la qual es pot categoritzar en: lesbianes, gays, bisesuxals, heterosexuels i asexuals i no va lligada en absolut amb la **identitat de gènere**.

Per ajudar la comprensió d'aquest darrer apartat, es poden mostrar aquestes dues imatges aclaridores on es veu com persones transsexuals tenen una **orientació sexual** diferent (es confirma la independència entre la identitat de gènere i la orientació sexual):

Font: Arango et al. (2015) i <https://actualidad.rt.com/sociedad/view/90474-hombre-embarazado-divorcio-invalido>.

Finalment, es facilitarà a tot l'alumnat una sèrie de pàgines web i números de telèfon perquè ells puguin ampliar els seus coneixements o aclarir les qüestions que considerin necessaris. També se'ls explicarà que tenen a disposició l'orientador en qualsevol moment per si necessiten ajuda.

**Ben Amics, Associació de Lesbianes, Gais, Transsexuals,
Bisexuals i Intersexuals de les Illes Balears.**

benamics@benamics.com

Tel: 608366869

Chrysallis, Associació de Famílies de Menors Transsexuals.

www.chrysallis.org.es

Correu: baleares@chrysallis.org.es

Telf. 667504696 / 6667244337

Tot i tenir un exemple del suport gràfic que es pot seguir, es poden fer altres aportacions i encaminar ala presentació segons vagin proposant idees els alumnes.

Per finalitzar la sessió s'explicarà en que consistirà el taller que es farà el pròxim dia i conjuntament anotaran tot el material necessari que necessitaran pel seu desenvolupament. Concretament els alumnes hauran portar de casa: roba i sabates, maquillatge, perruques, gorres i tot el que ells considerin necessari. És important que el tutor una vegada hagi explicat el taller informi de que es tracta d'informació confidencial i que per tant no es pot comentar als altres alumnes dels altres cursos per tal de que els resultats de la intervenció no es vegin alterats. A més, també se'ls pot explicar la importància de "l'efecte sorpresa".

També serà imprescindible deixar clar en tot moment que la participació en el taller és totalment voluntària i que en cas de no voler participar activament poden col·laborar amb la resta de companys.

Es possible que es generi certa “provocació” entre els mateixos alumnes, la qual cosa pot provocar el bloqueig o negació a participar. En aquests casos, la persona que dirigeix l’activitat haurà de saber manejar les resistències que puguin sorgir, explicitant i facilitant la participació, sempre sense obligar a ningú i recordant les normes acordades prèviament.

Material necessari: Per aquesta sessió serà necessari un projector per tal d’exposar la presentació que es vol seguir, es poden fer ús de les idees proposades i les imatges adjuntes o bé crear-ne un altre diferent. També és important una pissarra, pantalla o paper continu per escriure la “pluja d’idees”.

Sessió 3. El taller

El taller es realitzarà a la setmana següent de la sessió 2 i es farà durant una hora acordada per l’equip directiu del centre just abans de l’hora de l’esplai atès que la sessió té una duració estimada de 75 minuts, per la qual cosa, s’aprofitarà l’hora de classe i l’esplai.

Per la realització de la sessió és necessari un espai suficientment ampli per tal de que hi puguin accedir tots els grups de 4rt d’ESO que realitzen aquestes activitats, com per exemple la sala d’actes. Cada grup aportarà el seu cartell amb les normes bàsiques acordades en la primera sessió, a més aquests s’exposaran a llocs visibles de la sala.

Tot seguit, s'iniciarà la sessió amb la compareixença del president i la vocal de l'associació Chrysallis. Aquestes persones el primer que faran és presentar-se a tots els alumnes. Posteriorment, faran una breu introducció sobre Chrysallis (que és, on s'ubica, quins membres hi formen part, quins són els seus objectius, entre d'altres), i just després exposaran la seva pròpia experiència com responsables de l'associació i com a pares d'una persona transsexual (quins aspectes varen observar quan la seva filla era petita, com manifestava la nina, com visqueren aquell moment, quines dificultats s'han trobat, entre d'altres).

Una vegada superada la fase inicial es posarà en pràctica la part on els alumnes participaran activament. Per tal de simular i entendre el que viu una persona transsexual. La millor manera és posar-se a la seva pell, una manera de fer-ho és que cada alumne es vesteixi amb la roba típica del sexe oposat. És a dir, tots els nins s'han de canviar de vestimenta per tal de semblar-se al màxim a una nina, això implica canviar-se de roba i maquillar-se, per altra banda, les nines també es canviaran de roba i es posaran barba si ho troben necessari. D'aquesta manera s'intenta mostrar a l'exterior una identitat de gènere diferent al que és realment internament.

S'ha de tenir en comte que totes les persones siguin del sexe que siguin són diferents, amb això vull dir que no tots els homes tenen barba, ni són forts, ni necessàriament vesteixen amb roba "masculina", igualment passa amb les dones, no totes es maquillen, ni totes duen tacons ni vesteixen amb roba "femenina". Però considero que la millor manera de posar-se en la pell d'una persona d'un altre sexe és imitant aquest tipus de rols. Això és una de les premisses bàsiques que han de quedar clares d'un primer moment per tots els alumnes.

És convenient que el tutor o professor encarregat de dur a terme el taller també es canviï de vestuari per tal de ser un model i ser un exemple a seguir. A més el proporcionarà més confiança i seguretat.

Una vegada han fet el canvi els joves han de desplaçar-se durant l'hora de l'esplai pels diferents espais del centre. Aquests moviments permetran sentir-se observats per la resta de professors, alumnes, i persones presents al institut en aquell moment. Ells simplement han d'observar les situacions que els resulten incòmodes, els comentaris despectius que poden fer, els dilemes que puguin sorgir com per exemple entrar als banys, les mirades, entre d'altres.

Acabat l'esplai, els alumnes retornaran a la sala d'actes per vestir-se novament amb la seva roba habitual (si ho troben necessari). A més, aprofitaran per acomiadar-se de les persones convidades i de demanar els dubtes que els puguin haver sorgit durant la realització del taller.

Material necessari: Per el taller serà necessari que cada alumne porti de casa la vestimenta, el maquillatge, les sabates i tot el que es consideri important. El tutor també aportarà material i prèviament comprarà el maquillatge i/o accessoris que els alumnes consideren necessaris. També, s'han de transportar els cartells amb les normes per poder penjar a les parets.

Sessió 4. Punt i a part.

Aquesta sessió és anomenada “punt i apart” fent referència a una metàfora, aquesta es refereix a que es tracta del final del projecte (“punt”) però no dels seus objectius (“i a part”), dels quals podem destacar la importància de sensibilitzar a les persones sobre el tema. És per això, que no es tracta d'un “punt i final” atès que aquestes sessions són tan sols una petita passa de tot el que suposa estar sensibilitzat i entendre un tema tant delicat com aquest.

El “punt i apart” es realitzarà dintre de l'aula amb els grups separats, és a dir, cada grup dins la seva pròpia aula. També s'aprofitarà l'hora de tutoria per

fer-la i serà convenient posar totes les cadires al centre de l'aula formant un cercle, tipus un cercle restauratiu.

Referent al desenvolupament de la sessió, aquesta està dedicada a analitzar amb l'ajuda del tutor tots els sentiments i sensacions que varen viure en el taller. Es tracta de posar en comú les opinions de tots els membres del grup i intentar arribar a entendre una mica millor el que suposa ser una persona transsexual o bé ser un familiar o algú pròxim a aquestes persones. També és important fomentar el respecte i no la discriminació cap aquest col·lectiu.

Una vegada acabada aquesta part també poden exposar la seva opinió sobre el taller i parlar sobre si pensen que és una bona estratègia pràctica per prendre consciència sobre el tema.

S'ha de tenir en compte que en aquesta sessió sorgiran dubtes per part dels alumnes i és el tutor o professor encarregat del taller el qui intentarà resoldre-los.

Per acabar, el professor repartirà el post-qüestionari, el qual es troba a l'**ANNEX I**, es tracta del mateix qüestionari que la primera sessió però aquesta vegada amb la intencionalitat que els alumnes responguin amb major coneixement a les preguntes plantejades.

Tot seguit, es repartirà la valoració que s'adjunta un model a l'apartat 4.5 on s'explica la valoració del treball.

Material necessari: És necessari dur imprès el post-test (**ANNEX I**) i la valoració que s'han de repartir al final de la sessió.

4.3 Aspectes a tenir en compte

A l'hora de dur a terme la proposta s'ha de tenir en compte una sèrie d'aspectes. Un dels més importants és l'alumnat al qual va dirigit, en aquest cas les activitats estan pensades per alumnes que cursen quart d'ESO, el quals tenen una edat d'entre 15 i 16 anys. S'ha escollit aquest col·lectiu pel fet que en aquest període d'edat tenen la maduresa emocional suficient per tractar aquesta temàtica.

Tot hi això s'ha de tenir en comte que en parlar de temes com la Sexualitat a adolescents de quart d'ESO suposa una dificultat afegida per varis motius, per una banda, els joves es troben en una etapa del seu cycle vital que suposa una sèrie canvis tant a nivell físic com psicològic. Aquests canvis provoquen una sèrie d'efectes que poden dificultar la intervenció com pugui ser la vergonya, la por o la gràcia, o bé, que doni lloc a situacions desagradables. A més a més, la proposta tracta un tema delicat perquè es poden donar casos de faltes de respecte, burles, discriminació... que poden afectar a la sensibilitat dels participants.

Per això és fonamental la intervenció del tutor ja que d'ell dependrà el correcte funcionament de les activitats. El tutor ha de ser l'encarregat de generar un clima de confiança, de seguretat i que afavoreixi la participació dels alumnes. No obstant això, s'ha de deixar clar des de un principi que el taller és totalment voluntari i en cap cas s'han d'imposar les activitats, els alumnes s'han de sentir còmodes i han d'aconseguir expressar els seus sentiments i pensaments sense sentir-se atacats o vulnerats.

Segons Arango et al. (2015) cada participant viu un procés d'aprenentatge únic, determinat per la seva història, formació, creences i valors, per la qual només ell o ella pot canviar la seva forma de pensar i actuar.

Tal com s'ha comentat anteriorment en la metodologia, és important la preparació del tutor o professorat que impartirà la majoria de les sessions, és per això que aquest ha de dominar el tema i ha d'estar prou conscienciat per tal de transmetre la informació de la millor manera a l'alumnat. Per això, s'organitzarà des del departament d'orientació juntament amb la presidència de l'associació Chrysallis una reunió amb el tutor per tal d'exposar les bases teòriques del projecte i conèixer de primera mà la situació dels pares d'una nina transsexual, a més, el tutor tindrà l'ocasió de demanar tots els dubtes que li hagin pogut sorgir i sempre comptarà amb el suport de l'orientador del centre. Aquesta reunió es podrà dur a terme a una hora de reunions de tutors.

Es considera que aquesta proposta l'ha de dur a terme el tutor o bé el professor més adequat, atès que si el tutor no vol participar ho pot realitzar qualsevol altra professor que estigui disposat, com per exemple el professor que imparteix l'assignatura de valors ètics o bé l'orientador. Dit això, es deixa constància de que sigui el tutor o un altre professor el que durà a terme el taller, sempre comptarà amb l'ajuda de l'orientador de l'institut.

També, una de les característiques de la proposta és que compta amb la col·laboració de l'associació Chrysallis a través del president i la vocal, els quals són experts del tema en qüestió i ofereixen a través de les seves intervencions una visió més propera del tema. A més, són persones totalment sensibilitzades ja que han viscut de primera mà la transsexualitat d'un dels membres de la seva família.

4.4 Competències bàsiques

A continuació es destaquen algunes de les competències bàsiques que es treballen amb la proposta educativa que es presenta:

En primer lloc es treballarà la **comunicació lingüística** per mitjà de les diferents activitats atès que implicarà que els alumnes hagin d'adquirir i adaptar el seu llenguatge habitual a un llenguatge més específic per tal de poder parlar i debatre sobre els temes que vagin sorgint envers a la temàtica. A més, hauran de disposar d'una actitud reflexiva i tractar de donar arguments coherents per tal de parlar sobre tots aquells aspectes que sorgeixin d'una forma més professional atenent a les seves capacitats.

En segon lloc, un altra aspecte a tenir en compte és la adquisició de la **competència digital**, aquesta s'aconseguirà a través de la utilització de les TIC per obtenir, emmagatzemar, processar, presentar i intercanviar informació relacionada amb els temes que es treballaran. A més per aquesta proposta és imprescindible el desenvolupament de la capacitat de seleccionar la informació de manera crítica considerant la fiabilitat de les fonts consultades.

Una altra competència a considerar és la de **aprendre a aprendre**, aquesta es desenvoluparà al llarg de totes les activitats que es duran a terme a la proposta. Per començar, fomenta l'habilitat per iniciar l'aprenentatge i persistir-hi, com també per organitzar el seu propi aprenentatge, gestionar el temps i la informació de forma eficaç, tant individual com en grup. És molt important perquè permetrà a l'alumne prendre consciència sobre el que sap i sobre el que ha d'aprendre. I principalment permetrà a l'alumne adquirir estratègies per adaptar-se a situacions futures.

Tot seguit, es desenvoluparà la **competència social i cívica**, atès que promou el coneixement de la dimensió social i ètica a més de formar els alumnes com a ciutadans amb opinió pròpia i capacitat per participar en les decisions que afecten a la societat. També contribueix a millorar les relacions interpersonals ja que permet a l'alumne prendre consciència dels seus propis pensaments, valors, sentiments i accions.

Una altra punt a tenir en compte és el **sentit d'iniciativa i esperit emprenedor**, aquesta competència es treballarà sobretot en el taller atès que els alumnes han de mostrar participació, responsabilitat, iniciativa i assumpció de responsabilitats enfront a l'activitat. A més hauran d'adquirir habilitats per planificar i gestionar altres projectes amb la finalitat d'assolir objectius.

Per acabar, es treballarà la competència de **consciència i expressions culturals**, es relaciona principalment en la dimensió cultural. Aquesta permet conèixer i valorar les manifestacions, els assoliments rellevants i el significat que tenen els diferents grups i/o societats.

4.5 Valoració del taller

Com ja s'ha comentat anteriorment en varis ocasions, en el treball es suggereix passar un qüestionari/enquesta (**ANNEX I**) per tal d'analitzar els coneixements que tenen abans i després de les activitats realitzades i així per adonar-se compte dels canvis que s'han produït al llarg de la intervenció.

Aquests dos qüestionaris són realment el mateix test, però amb la diferència que un es repartirà abans de les activitats proposades i el segon es repartirà el darrer dia, quan s'ha finalitzat tot el projecte.

El pre-test té dues funcions, per una banda, es tracta d'una eina pel professor que serveix per investigar el grau de coneixement que tenen sobre el tema, com també observar indirectament quines són les principals confusions que tenen els alumnes envers a la temàtica. La intencionalitat de cada pregunta s'explica detalladament en el pla d'explotació adjunt a **l'ANNEX II**. Per altra banda, aquest pre-test també servirà com a model per comparar amb el post-test.

El post-test, és doncs una manera de valorar l'efectivitat del projecte atès que gràcies a aquest es pot observar si hi ha hagut canvis respecte al pre-test. Aquests canvis poden ser variis, poden fer referència tant a l'adquisició de conceptes, la rectificació dels errors conceptuals, com canvis referents a la conscienciació sobre el tema o augment del respecte cap a les persones.

Sumant-li això, una altre forma de valorar el projecte és mitjançant un petit qüestionari totalment anònim. En aquest, els alumnes han de valorar i puntuar les activitats realitzades al llarg de les quatre sessions.

Un model o exemple de valoració que pot servir es troba adjunt a la següent pàgina. Aquesta en concret, és d'elaboració pròpia i consta de 5 qüestions, tals com: puntuar la utilitat de les activitats realitzades, opinar sobre els aspectes a millorar, entre d'altres. No obstant, es poden afegir altres qüestions que es considerin necessàries. La principal finalitat d'aquesta valoració és saber l'opinió de l'alumnat per tal de realitzar canvis o millores cara a pròxims tallers. A més ells ajuda a que els alumnes es sentin agents actius del projecte.

TRANS*VALORA

A continuació tens una petita **valoració** de les activitats realitzades durant **Taller de sensibilització sobre la transsexualitat** (al llarg de les 4 sessions). La teva participació es importantíssima perquè gràcies a les teves respostes sabrem com canviar o millorar alguns aspectes d'aquesta iniciativa.

NO ES TRACTA D'UN EXAMEN!

Només has de donar la teva opinió sense deixar-te influenciar per els teus companys ni tampoc has d'escriure el que creus que agradaria als teus professors.

ÉS TOTALMENT ANÒNIM I CONFIDENCIAL

Moltes gràcies per la teva col·laboració!

Important: 0 → Gens / 10 → Molt

1. S'han exposat amb claredat els continguts.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Les activitats em poden resultar útils personalment.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Nivell de satisfacció general amb les activitats realitzades.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Indica 3 aspectes que t'han agradat:

5. Indica 3 aspectes que milloraries:

S'ha de tenir en compte que la valoració serveix tant a l'alumne com al tutor/professor que ha dut a terme l'iniciativa de les activitats.

Per part de l'alumne, fer la valoració li serveix per reflexionar sobre el projecte i adonar-se'n de la importància que ha tingut aquest personalment. A més, permet a l'alumnat opinar sobre aquells aspectes que més li han agradat i quins altres milloraria, així el propi alumne és partícip de la proposta i pot ajudar a millorar-la cara a altres anys.

Per altra banda, de caire el professor li permet veure l'opinió personal dels alumnes i a partir d'aquí pot millorar i realitzar canvis de caire a la proposta vinent.

Així queda completa la valoració del projecte, tot i això, no es tracta d'una proposta tancada on es deixa marge per si es vol fer una avaluació per part del professor que ho consideri necessari i ho inclogui dintre del temari de la seva assignatura, com ara per exemple l'assignatura de valors ètics o altres.

5. CONCLUSIONES

Atenent a la investigació i recerca dels antecedents sobre la sexualitat a l'àmbit escolar, podem extreure diverses conclusions. En primer lloc, hi ha una manca o mala gestió de la informació referent a la realitat moral i/o afectiva de la sexualitat en l'àmbit de l'educació, en aquest sentit, tan sols es treballen aspectes anatòmics i fisiològics en l'assignatura de biologia i geologia.

Tot i això, l'Educació Afectiva i Sexual s'inclou en el currículum de forma transversal i es pot treballar al llarg de tot el curs mitjançant les tutories. A més, resulta que els alumnes de secundària mostren interès i no només en aspectes que facin referència a l'ús de mètodes anticonceptius o a la detecció i prevenció de pràctiques sexuals arriscades.

En segon lloc, considerant les carències i la falta de conscienciació existent en relació a aquest tema, el projecte educatiu proposat podria solventar part d'aquesta problemàtica, principalment en l'ESO. No obstant, no és una proposta fàcil, atès que requereix d'un llarg període de temps i dedicació per part del tutor o professor encarregat per tal de poder dur a terme correctament el projecte, i comprovar si a mig/llarg termini la intervenció ha estat útil i efectiva.

En tercer lloc, amb aquesta proposta es pretén aconseguir la sensibilització i l'adquisició per mitjà de l'actitud crítica dels alumnes envers a la transsexualitat, i per tant, adquirir una major integració i convivència de tots els joves que han participat en el projecte. Pel que fa als resultats que s'obtidran mitjançant els tests i valoracions realitzades pels alumnes, aquests proporcionaran la informació necessària per determinar si s'han produït canvis respecte a la situació inicial.

I per acabar, la realització d'aquest taller pot resultar beneficiosa per a alumnes de 4rt d'ESO, atès que a l'IES Santa Margalida es va realitzar una activitat relacionada amb la transsexualitat i en la major part dels alumnes manifestaren que aquesta temàtica responia a les seves necessitats afectives.

6. AGRAÏMENTS

M'agradaria donar les gràcies i expressar la meva gratitud a totes aquelles persones que han dedicat part del seu temps en ajudar-me en l'elaboració d'aquest treball. Vull agrair especialment la col·laboració de la meva tutora Elena Estrany. Ha estat ella qui, des d'un primer moment, va confiar amb mi per l'elaboració d'aquesta proposta i m'ha fet costat al llarg de tota la seva elaboració. Vull manifestar la meva especial gratitud a la presidència de l'associació Chrysallis per la seva motivació, col·laboració i ajuda incondicional.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Arango, M. C., Aguilar, J. A., & Corona, E. (2015). *El bullying homofóbico y transfóbico en los centros educativos. Taller de sensibilización para su prevención. Guia de facilitación*. UNESCO 2015.
- Balzer, C. & Hutta, J. (2013). *Transrespeto versus Transfobia en el mundo: un estudio comparativo de la situación de los derechos humanos de las personas Trans*. Serie de publicaciones de tvt, vol. 7, Transgender Europe (Tgeu), Berlín.
- Barragán, F. (1999). *Programa de Educación Afectivo-Sexual. Educación Secundaria (Vols. I-VI). Materiales curriculares*. Sevilla: Consejería de Educación y Ciencia e Instituto Andaluz de la Mujer.
- Cerezo, F. (2009). Bullying: Análisis de la situación en las aulas españolas. *International Journal of Psychology and Psychological therapy*. 9(3), 367-378.
- Decret 121/2010, de 10 de desembre pel qual s'estableixen els drets i deures de l'alumnat i les normes de convivència als centres docents no universitaris sostinguts amb fons públics de les Illes Balears, Bolletí Oficial de les Illes Balears, 187, p. 5-17.
- Duva, J. (14 de desembre de 2014). Interior dicta nuevas instrucciones para perseguir los delitos de odio. El País. Recuperat de 10/04/2017 de: http://politica.elpais.com/politica/2014/12/14/actualidad/1418589992_160459.html

- Govern de les Illes Balears (2016). *Protocol Trans (Transsexualitat i Transgènere): Detecció, Comunicació i actuacions als Centres Educatius de les Illes Balears*. Recuperat de: http://weib.caib.es/Documentacio/protocol_trans/protocol_trans.pdf
- INJUVE (2011). *Jóvenes y Diversidad Sexual*. Madrid: INJUVE. Recuperat 05/05/2017 de: <http://www.injuve.es/observatorio/salud-y-sexualidad/jovenes-y-diversidad-sexual>.
- Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per la millora de la qualitat educativa (LOMQUE), Bolletí Oficial de l'Estat, 295, p.97858-97921.
- Llei 8/2016, de 30 de maig, per garantir els drets de lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals i per eradicar l'LGTTBI fòbia, Bolletí Oficial de les Illes Balears, 69, p. 16693-16711.
- Moreno, A. & Rodríguez, E. (2012). *Informe juventud en España 2012*. Madrid: Injuve.
- Pichardo, J. L., De Stéfano, M., Faure, J., Sáenz, M. & Williams, J. (2015). *Abrazar la diversidad: propuestas para una educación libre de acoso homofóbico y transfóbico*. Recuperat el 20/03/17 de: http://www.inmujer.gob.es/actualidad/NovedadesNuevas/docs/2015/Abrazar_la_diversidad.pdf
- Platero, R. (L). (2014). *Transexualidades, acompañamiento, factores de salud y recursos educativos*. Barcelona: Bellaterra.
- Real Academia Española. (2017). *Rae.es*. Recuperat 02/04/2017 de <http://dle.rae.es/srv/search?m=30&w=andr%C3%B3gino>

- Santoro, P., Gabriel, C. & Conde, F. (2010). *El respeto a la diversidad sexual entre jóvenes y adolescentes. Una aproximación Cualitativa*. 802-10-001. Recuperat 12/04/2017 de: <http://www.injuve.es/observatorio/valores-actitudes-y-participacion/el-respeto-a-la-diversidad-sexual-entre-jovenes-y-adolescentes-una-aproximacion-c>.
- Stryker, S & Whittle, S. (2006). *The transgender Studies Reader*. New York Routledge.
- Wolke, D., & Lereya, S. T. (2015). *Long-term effects of bullyng*. *Archives of Disease in Childhood*, 100(9), 879-885.

ANNEX I. PRE-TEST I POST-TEST (*són el mateix*)

TRANS*EXAMINA'T

El següent qüestionari forma part d'un estudi que s'està realitzant a diferents centres educatius de les Illes Balears sobre el que saben, pensen i fan els joves d'educació secundària en relació a qüestions relacionades amb aspectes morals i/o afectius de la sexualitat (diversitat sexual, orientació sexual, transsexualitat, entre d'altres). La teva participació es importantíssima pel nostre equip perquè gràcies a les teves respostes sabrem com poder ajudar-vos a canviar o millorar alguns aspectes.

NO ES TRACTA D'UN EXAMEN!

Només has de donar la teva opinió sense deixar-te influenciar per els teus companys ni tampoc has d'escriure el que creus que agradaria als teus professors.

ÉS TOTALMENT ANÒNIM I CONFIDENCIAL

Pensa que NO has d'escriure el teu nom a cap lloc.

Moltes gràcies per la teva col·laboració!

Què saps?

1. Què és la transsexualitat?

2. Què signifiquen les sigles LGTBI.

3. Defineix breument els següents conceptes:

- Sexe (biològic):
- Rol de gènere:
- Identitat de gènere:
- Orientació sexual:

4. Saps on i a qui s'ha de dirigir una persona transsexual si necessita ajuda?

Què penses?

5. Assenyala quina de les següents fotografies penses corresponen a una persona transsexual:

6. Dóna la teva opinió en relació a aquestes afirmacions (marca amb una x l'opció que consideris oportuna):

	N'estic totalment desacord	N'estic desacord	N'estic d'acord	N'estic totalment d'acord	Ns/Nc
La societat actual imposa rols de gènere					
El col·lectiu LGTBI es troba discriminat.					

7. Trobes necessària la formació i conscienciació sobre aquest matèria? Per què?

Què fas?

8. Actues igual davant una persona del col·lectiu LGTBI que davant d'una altra que no ho és? Per què?

9. Què faries si fossis rebutjat pels teus companys pel fet de no sentir-te del sexe del qual t'ha tocat per naixement?

10. Com actuaries si qualche company, amic o familiar teu et comenta que és transsexual?

JA HAS ACABAT DE RESPONDRE EL QÜESTIONARI!

Ara has d'escriure el teu número secret. Pot ser que tornem a necessitem per respondre una altra vegada aquest qüestionari o bé un altra. Per això, es necessari tenir un número secret per a cada persona que respon el qüestionari. Aquest número es crea de la següent manera: la data del teu aniversari, la primera inicial del teu primer cognom i el número de germans que tens.

Exemple: per una alumna que ha nascut dia 3 de març i el seu primer cognom és Llimós i no te cap germà, el seu número secret seria: 03 03 L 00

Escriu, el TEU número secret:

Dia naixement	Mes naixement	Inicial 1r cognom	Núm. Germans
...

Moltes gràcies per la teva col·laboració!

ANNEX II. PLA D'EXPLOTACIÓ DEL TEST

PLA D'EXPLOTACIÓ

Del qüestionari sobre coneixements, creences i hàbits relacionades amb aspectes morals i/o afectius de la sexualitat (diversitat sexual, orientació sexual, transsexualitat, entre d'altres).

Intenció del qüestionari

El qüestionari s'ha elaborat amb la intenció que tingui una utilitat com a pre-test abans d'iniciar el projecte educatiu i com a post-test després de realitzar el projecte, concretament aquest tracta sobre sexualitat pel que es refereix a la dimensió afectiva d'aquesta. En aquest projecte hi ha un especial interès sobre el tema de la transsexualitat. En ell es recullen dades sobre el que saben (coneixements), què pensen (opinions, percepcions) i què fan (hàbits).

Tipologia de preguntes

Les preguntes del qüestionari es poden agrupar en tres categories diferenciades:

Coneixements (Què saben)	Creences (Què pensen)	Hàbits (Què fan)
Preguntes: 1, 2, 3, 4	Preguntes: 5, 6, 7	Preguntes: 8, 9, 10

El qüestionari consta de dues **tancades** (preguntes 5 i 6), les quals s'hauran de valorar establint les freqüències de respostes de les diferents opcions.

Per a les preguntes **obertes** (preguntes 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9 i 10) es concreten els nivells de resposta a la taula següent:

Nivells de respostes a les preguntes 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9 i 10	
Nivell 0	Si deixa la resposta en blanc.
Nivell 1	Si contesta, però la resposta no te res a veure.
Nivell 2	Si contesta més o menys adequadament.
Nivell 3	Si contesta correctament tota la pregunta.

La informació que es vol obtenir amb cada pregunta del qüestionari:

Pregunta 1:

Aquesta pregunta es planteja amb d'intenció de saber si l'alumnat té coneixement del concepte de transsexualitat. Aquesta informació es considera bàsica en el moment de dissenyar el posterior programa. Si els resultats d'aquesta pregunta mostren que hi ha falta d'informació o bé la és errònia sobre aquest aspecte, el programa a dissenyar haurà de contemplar-ho i dedicar-hi el temps necessari.

Pregunta 2:

Aquesta pregunta està relacionada amb l'anterior, també es planteja per obtenir informació sobre si l'alumnat sap el què signifiquen les sigles LGTBI. Aquesta informació es considera bàsica en el moment de dissenyar el posterior programa. Si els resultats d'aquesta pregunta mostren que hi ha falta d'informació o bé la és errònia, el programa a dissenyar haurà de contemplar-ho i dedicar-hi el temps que faci falta.

Pregunta 3:

La pregunta 3 es planteja per obtenir informació sobre si l'alumnat té el coneixement suficient sobre sèrie de conceptes clau per entendre el tema. Aquesta informació es considera bàsica en el moment de dissenyar el posterior programa. Si els resultats d'aquesta pregunta mostren un desconeixement sobre els conceptes o bé hi ha confusions, el programa a dissenyar haurà de contemplar-ho i dedicar-hi el temps precís per aclarir i deixar-ho clar.

Pregunta 4:

Aquesta pregunta es proporciona per esbrinar si l'alumnat sap on i a qui acudir en cas de que una persona transsexual necessiti ajuda. Aquesta informació es considera essencial atès que ells es poden trobar en la situació o bé tenir alguna persona pròxima que necessiti la informació. Si els resultats d'aquesta pregunta mostren que no tenen la informació, el programa a dissenyar haurà de contemplar-ho i dedicar-hi el temps suficient per deixar-ho clar.

Pregunta 5:

Aquesta pregunta es planteja per descobrir com pensen que és una persona transsexual i detectar possibles confusions. Aquesta informació és important atès que depenent del que pensi l'alumnat serà clau en el moment de dissenyar el posterior programa. Si els resultats d'aquesta pregunta mostren confusions sobre aquest aspecte el programa a dissenyar haurà de contemplar-ho i dedicar-hi el temps necessari amb unes activitats concretes per tal d'aclarir-ho.

Pregunta 6:

En la següent pregunta es plantegen dues afirmacions amb la intenció de descobrir que pensen respecte a la discriminació del col·lectiu LGTBI i a la imposició de rols de gènere. Aquesta informació es considera essencial atès que depenent de la seva resposta s'haurà de tenir en compte a l'hora de dissenyar la proposta. El treball

haurà de contemplar aquests temes i dedicar-hi el temps necessari si els alumnes no són conscients d'aquests aspectes mencionats.

Pregunta 7:

També lligat amb el que pensen, està la pregunta 7 on se'ls planteja si consideren necessària la formació i conscienciació del tema en qüestió. Aquesta pregunta resulta important a l'hora de dissenyar la proposta, atès que depenent de les seves respostes s'haurà d'incentivar més la conscienciació i explicar la importància d'aquest fet. També servirà per descobrir si pensen el contrari i poder debatre-ho durant les diferents activitats a realitzar.

Pregunta 8:

La següent pregunta està plantejada amb la finalitat d'esbrinar com actuen davant persones del col·lectiu LGTBI. Les seves respostes seran crucials a l'hora de generar la proposta. Depenent dels seus resultats s'haurà de fer més feina en aquest aspecte i se'ls haurà de marcar molt el tema de la igualtat entre persones i no a la discriminació.

Pregunta 9:

Aquesta qüestió planteja una situació hipotètica per saber que faria l'alumnat en cas de trobar-s'hi. Concretament planteja quina seria l'actuació que tindrien si fossin rebutjats pel fet de sentir-se d'un sexe diferent al que tenen des del naixement. Les seves respostes seran clau en el moment de dissenyar el posterior programa. Aquests idees que expressin es poden utilitzar a l'hora de dissenyar les activitats atès que seran exemples reals escrits per ells mateixos i es sentiran molt més identificats i serà una proposta molt més personalitzada i original.

Pregunta 10:

La darrera pregunta demana a l'alumnat com actuaria si es trobes amb una situació determinada. Exactament planteja a veure com actuarien si tinguessin alguna

persona pròxima a ells que fos transsexual. La resposta que donin serà un factor determinant a l'hora d'elaborar el projecte. Depenent de com actuarien, la proposta s'haurà d'ajustar, és a dir, a partir de les seves respostes (actuacions que tindrien) se'ls ajudarà entendre com les persones transsexuals no són diferents als altres i que també tenen els mateixos drets i deures que tothom, a més també se'ls donarà eines per poder ajudar-les en cas que ho necessitin.

Hipòtesis a corroborar

Cada pregunta del qüestionari permet obtenir informació sobre els coneixements, creences i els hàbits de l'alumnat abans de començar el programa. Per tant, les preguntes en sí ja ens donaran una aproximació de quin és l'estat de la qüestió abans d'iniciar la intervenció.

A més, a continuació s'estableixen una sèrie de possibles correlacions. Es plantegen en forma d'hipòtesi les quals s'hauran de confirmar, o no, a partir dels resultats del pre-test.

Hipòtesi 1:

Una informació deficient suposa un desconeixement sobre el que fa referència la sexualitat de caire afectiva i/o emocional.

Es tracta d'estudiar les preguntes 1, 2 i 3.

Hipòtesi 2:

Una informació deficient sobre el lloc i a qui pot acudir una persona transsexual suposa un desconeixement, i per tant no sap on dirigir-se en cas que necessiti ajuda.

Es tracta d'estudiar la pregunta 4.

Hipòtesi 3:

Hi ha una relació directe entre uns coneixements no adequats sobre el col·lectiu LGTBI i una baixa percepció de les conductes pròpies envers a aquestes persones.

*Es tracta de comparar les preguntes de l'aparta "Què saps?"
i les de l'apartat "Què penses?" .*

Hipòtesi 4:

No hi ha diferències significatives en relació al que fan entre els alumnes que SÍ tenen uns coneixements adequats sobre el col·lectiu LGTBI (sobretot referent a persones transsexuals) i els que NO tenen aquests coneixements.

*Es tracta de comparar les preguntes de l'aparta "Què saps?"
i les de l'apartat "Què fas?"*

Hipòtesi 5:

Hi ha diferències significatives en relació al que pensen del col·lectiu LGTBI (sobretot transsexuals) i el que realment fan.

*Es tracta de comparar les preguntes de l'aparta "Què penses?"
i les de l'apartat "Què fas?"*

Segons els resultats del pre-test haurem, de decidir el nivell de preferència dels continguts a treballar. Aquest treball gràcies l'alumnat es podrà prioritzar aspectes relatius a possibles pre-concepcions, l'aportació de nous coneixements, el treball de sensibilització...

A més, després de l'aplicació del programa i per conèixer el grau d'efectivitat de la nostra intervenció he considerat la següent possibilitat:

